

Studiehæfte

Det Kongelige Teater

Af Henrik Ibsen

Lille Eyolf

Indhold

Forord	3
Handlingen	4
Placering i forfatterskabet	5
Rollen som Eyolf - prøv selv at bearbejde teksten	6

Studiebilletter á 60 DKK kan bestilles på studietelefonen på 33 69 69 69 ma-fre kl. 12-16 eller via e-mail på dktbodyking@kgfteater.dk

Studierabatten omfatter gymnasier, handelsskoler, (HHX og HG-studerende) HF-studier, folke- og efterskoler.

Bemærk venligst, at der skal bestilles min. 10 studiebilletter for at opnå rabat.

Studiehæftet er udarbejdet af :
Karen-Maria Bille

Grafisk design: Helen H. Petersen

Kostumetegninger af:
Stephan Østensen

Medvirkende

Alfred Allmers, litterat:

Peter Gilsfort

Rita Allmers, hans kone:

Benedikte Hansen

Asta Allmers, hans yngre lillesøster:

Helle Fagraid / Laura Bro

Ingeniør Borghejm:

Rasmus Botoft

Rottejomfruen:

Helle Hertz

Iscenesættelse:

Jo Strømgren

Scenografi & kostumer

Stephan Østensen

Oversættelse:

Vibeke Bjelke

Opføres:

9, 10, 11, 14, 15, 16, 18, 19, 21, 23, 24. marts 2006
3, 5, 9, 11, 13, 15, 17, 18, 20, 23, 25, 26. maj 2006

Turné i ugerne 13, 14, 16 og 17

Forord

I begyndelsen af denne sæson inviterede vi dramaholdene på hovedstadens gymnasier til at arbejde praktisk med skuespil fra vores aktuelle repertoire. Arbejdet mandede ud i en række små workshops mellem eleverne og Det Kongelige Teaters skuespillere på en række Københavnske gymnasier. Det samarbejde der således blev indledt i forbindelse med Nikoline Werdelins nye skuespil *Akvariefuglen* i efteråret, fortsætter vi nu, i foråret 2006 i forbindelse med vores opsætning af Henrik Ibsens *Lille Eyolf*.

Med det foreliggende studiemateriale opfordrer vi dramaholdene til at arbejde praktisk med Ibsens tekst. De dramahold der har meldt sig til en workshop forventes at have indstudieret en eller to udvalgte scener fra stykket, som de opføres for de skuespillere, der medvirker i workshoppen med henblik på en efterfølgende dialog og erfaringsudveksling mellem elever og professionelle.

Der er flere grunde til, at vi har valgt at gøre netop *Lille Eyolf* til genstand for et samarbejde mellem os og jer. I 2006 er det 100 år siden Ibsen døde og det bliver markeret på forskellig vis rundt omkring i det kulturelle landskab. Dels bliver der spillet meget Ibsen på de skandinaviske teatre i den anled-

ning. Dels vil der være et væld af andre arrangementer, der omhandler Ibsen og hans betydning for teatret. Et centralt link i den sammenhæng, både til oplysning om Henrik Ibsen og hans forfatterskab og til at hente information om, hvad der sker i løbet af året er: www.ibsen.net

Vi har imidlertid også fundet stykket egnet for et samarbejde, fordi det står åbent for en del forskellige fortolkninger, ligesom teksten med sin håndfaste symbolisme giver mulighed for mange forskellige sceniske udtryk – fra den dagklare realisme til dyrkelsen af det mystiske og anelsesfulde. I den henseende er det ikke mindst vigtigt, hvilken oversættelse man arbejder med, hvilken dansk sprogdragt man så at sige vælger, at iklæde Ibsens over 100 år gamle figurer. For de af jer der har lyst til at arbejde med en helt ny version, kan vi tilbyde at sende jer vores nyoversættelse elektronisk.

Oversættelse af Lille Eyolf kan rekvireres gennem chefdramaturg Karen-Maria Bille, der ligeledes vil stå til disposition med eventuelle yderligere oplysninger vedr. workshops.
mail: kmbi@kglteater.dk,

Handlingen

Skuespillet *Lille Eyolf* udspiller sig i løbet af halvandet døgn på ægteparret Rita og Alfred Allmers ejendom, ikke langt fra fjorden. Sammen har de en 9-årig, handicappet søn ved navn Eyolf. Drengens handicap er et resultat af, at han som spæd faldt ned fra et bord, hvor han var blevet overladt til sig selv under forældrenes heftige elskovsakt. Efter ulykken har Alfred fjernet sig fra Rita både seksuelt og følelsesmæssigt og begravet sig i arbejdet med en filosofisk afhandling om "det menneskelige ansvar", som han ser på som sit store kald og livsværk. Rita føler sig afvist af sin mand, og det giver sig udslag i voldsomme jalousianfald, der er vendt mod sønnen såvel som Alfreds halvsøster Asta, som han er stærkt knyttet til.

Handlingen tager til efter, at Alfred er kommet hjem fra en længere vandretur i fjeldet. Under sin vandring har han besluttet sig for at opgive arbejdet med afhandlingen og helt og holdet vie sit liv til at udvikle Eyolf. Sønnen skal være hans nye livsprojekt. Da Rita hører om denne plan, bliver hun rasende over endnu en gang at skulle stå i anden række i forhold til Alfreds opmærksomhed og ønsker i et ubesindigt øjeblik, at Eyolf var død.

Da Rottejomfruen kommer på besøg, er det for at høre om de har "noget der gnaver i huset", noget hun kan hjælpe dem af med, og hun tilbyder at lokke rotterne med sig ud på fjorden, så de drukner. Ingen i huset mener, at de har behov for at skille sig af med noget. Eyolf er imidlertid fascineret af Rottejomfruen og følger efter hende ned til vandet, hvor han drukner. Drengens pludselige død udløser en krise hos de tilbageblevne. Under deres fælles sorg over at have mistet drengen, giver Alfred udtryk for, at han længes tilbage til det fredelige samliv med sin søster Asta og man fornemmer, at følelserne mellem de to halvsøskende måske ikke udelukkende er af platonisk karakter. Da Asta røber, at hun under broderens fravær har læst nogle af moderens efterladte breve og derigennem har erfaret, at de faktisk slet ikke er i familie med hinanden, står muligheden for at realisere deres kærlighed pludselig åben. På trods af Ritass og Alfreds indtrængende bønner om at blive og danne kit i det ægteskab, der er ved at falde fra hinanden, beslutter Asta at rejse bort med Ingeniør Borgheim, som gennem længere tid har ønsket at gifte sig med hende.

Efter opgøret og selvransagelsen beslutter Rita og Alfred sig for at holde ud og blive sammen på trods af alt. De vil indlede et nyt liv, hvor de vil koncentrere sig om at drage omsorg for stedets fattige børn. Skyldfølelsen, sorgen og savnet efter Eyolf skal transformeres til social samvittighed.

Placering i forfatterskabet

Lille Eyolf er både publiceret og førsteopført i vinteren 1894. Stykket blev skrevet tidligere samme år, og det falder således midtvejs i den serie af Ibsens sene skuespil, der starter med *Fruen fra havet* (1888) og slutter med *Når vi døde vågner* (1899). I denne – sidste – periode af sit forfatterskab vender Ibsen sig fra den sociale kritik, der dominerer hans mest kendte og spillede stykker som *Gengangere*, *Et dukkehjem* og *En folkefjende*. I stedet begynder den aldrende Ibsen at udforske et mere magisk og drømmebetonet teatersprog, der på mange måder er beslægtet med det man også finder hos den samtidige August Strindberg. Mest markant er imidlertid den påvirkning han har fået fra symbolismen, som han stiftede bekendtskab med under sit 27 år lange selvvalgte eksil i henholdsvis Italien og Tyskland.

Rollen som Eyolf - prøv selv at bearbejde teksten

Rollen som den 9-årige invalide Eyolf har gennem årene været fortolket på mange forskellige måder. Det er ikke usædvanligt, at rollen ganske enkelt er blevet skrevet ud af stykket dvs. fjernet helt og holdent fra scenen, så vi som tilskuere aldrig ser drengen, men udelukkende hører om ham gennem Alfred, Rita og Aastas samtale. Andre instruktører er gået mindre drastisk til værks og har bevaret Eyolf som en fysisk figur, men gjort ham mere eller mindre tavs, mens de af hans replikker, der er nødvendige for at forstå historien, er blevet lagt i munden på en af de voksne personer. I vores opsætning på Det Kgl. Teater har vi valgt den sidste model; dvs. drengen optræder på scenen, men en stor del af hans replikker er strøget og så har vi gjort Asta til hans såkaldte talerør.

Den slags omskrivninger af manuskripter er hyppigt forekommende. Den falder også nogen for brystet, for der er stadig mange teatergængere som mener, at vi til enhver tid skal spille skuespillene, som de blev skrevet og at det er at øve vold mod klassikerne, at forholde sig meget indgribende til en originaltekst. At der ganske enkelt er en grænse for, hvor langt man kan gå i sin fortolkning af værkerne. For nogle år siden var netop dette emne genstand for en ret ophedet diskussion herhjemme, idet nogen mente, at instruktørerne og dramaturgerne var gået for langt. Det resulterede bl.a. i at litteraten Erik A.

Nielsen og Tivolis direktør Lars Liebst skrev bogen *Hvem ejer Shakespeare*. Kan man ændre alting i en klassisk dramatekst, uden at den tager skade?

Da diskussionen blomstrede op, var den direkte ansporet af en række aktuelle Shakespeare opsætninger i København af unge frække instruktører som Peter Langdal, Staffan Valdemar Holm m.fl. De kendte udmærket traditionen og vidste godt, hvad konventionen foreskrev, men havde bestemt ikke planer om at følge den. Lidt firkantet sagt syntes de, at det var langt mere vedkommende og tilfredsstillende at iscenesætte deres egen stærke fortolkning af originalværket – også selvom det indebar en række ændringer i teksten.

Men tilbage til Ibsen og drengerollen som Eyolf, der indenfor de sidste 100 års iscenesættelseshistorie er blevet håndteret meget forskelligt. En øvelse for dramaholdene kunne være, at I selv forsøger at bearbejde manuskriptets første akt, hvor Eyolf optræder med henblik på denne vanskelige barnerolle. De spørgsmål, der rejser sig i kølvandet af en sådan bearbejdning, er naturligvis, hvem der eventuelt skal sige Eyolfs replikker? Hvor mange eller hvor få skal bevares? Og hvordan skal de bearbejdes rent sprogligt for, at kunne siges af en af de andre?

Jo Strømgren

Den unge, norske instruktør Jo Strømgrens vej til teatret er gået gennem dansen. Han tilbragte sin barndom med at løbe på ski og spille fodbold. Inspireret af 1980ernes amerikanske dansefilm blev han vakt for dansen. 20 år gammel blev Jo Strømgren optaget på The National College of Ballet and Dance i Oslo. Efter fire års studier blev han engageret som både danser og koreograf af Carte Blanche Dance Company i Bergen.

Efter tre år og en knæskade blev han fuldtids koreograf, og har siden skabt værker til en række europæiske kompagnier. Sideløbende med sin freelancevirksomhed etablerede Jo Strømgren i 1998 sit eget kompagni, med hvilket han med stor succes har turneret over store dele af verden. Siden slutningen af 1990erne har den stærkt produktive Jo Strømgren desuden virket som teaterinstruktør på bl.a. Nationaltheatret i Oslo, hvor han har skabt en række prisbelønnede iscenesættelser af Henrik Ibsens værker. I indeværende sæson har Jo Strømgren været en flittig gæst på Det Kongelige Teater. I efteråret 2005 lavede han således i samarbejde med tre andre nordiske koreografer balletten *Jord, luft, ild, vand*, senere på sæsonen var han koreograf på Peter Langdals opsætning af operetten *Flagermusen*.

Stephan Østensen

Født i Norge. Uddannet på bl.a. Kunstakademiet i Oslo. Har arbejdet som scenograf indenfor teater, film og reklame og er fast tilknyttet Jo Strømgren Kompagni. Har desuden arbejdet med Jo Strømgren på Ibsens bl.a. *Når vi døde vågner* (2002) på Nationaltheatret i Oslo. Har ved siden af det scenografiske arbejde, en karriere som billedkunstner.

Rasmus Botoft

Født 1972. Uddannet fra Skuespillerskolen ved Aarhus Teater 1999. Ansat på Det Kongelige Teater siden 2002 og har her medvirket i *Vinden i piletræerne*, *Kabale og Kærlighed*, *Ivanhoe*, *Forbrydelse*, *Flugt*, *Røverne* og *Figaros bryllup*. Har desuden medvirket i *Jeppe* på Team Teatret (1999), *Hvor var vi lykkelige på Aarhus Teater* (1999), *Fantomsmarter* på Aarhus Teater (1999), *Nu!* på Nørrebro Teater (2000), *Hippolytos* på Suzuki Teatret (2000), *Vennebogen* på Aarhus Teater (2001), *Siden* på Café Teatret (2001), *Seance* på Bådteatret (2001), *Scapins rævestreger* på Det Danske Teater (2002) og *En aften med Dusk og Bomholt* på Café Teatret (2004). Film og tv bl.a. *Den Attende* (1996), *Smukke dreng* (1993), *Switching* (2003), *Er du skidt, skat?* (DR, 2004) og *Ørnen* (DR, 2004).

Helle Fagralid

Født 1976. Uddannet fra Statens Teaterskole 2001. Ansat på Det Kongelige Teater siden 2002 og har medvirket i *Detaljer*, *Push Up*, *Midtvejs 2003*, *Miss Sara Sampson*, *Flugt*, *En skærsommernatsdrøm*, *Kongs-emnerne*, *Sabina S.* og *Peberrods Suppe* og *Fylt Kaalhoved*. Har desuden medvirket i bl.a. *Den lille prins* på Teatret Zeppelin (2001), *Vinter* på Rialto Teatret (2001) og *Historien om pandaen* på Jomfru Ane Teatret (2002). Film og tv bl.a. *Farligt venskab* (1995), *Nonneborn* (1997), *Klinkevalsen* (1999), *Reconstruction* (2003), *Den gode strømmer* (2004), *Kongekabale* (2004), *Ambulancen* (2005) og *Nikolaj og Julie* (DR, 2002/03).

Peter Gilsfort

Født 1958. Uddannet fra Skuespillerskolen ved Aarhus Teater 1980. Ansat på Det Kongelige Teater fra 1991 og har medvirket i bl.a. *Kjartan og Gudrun*, *Richard III*, *Livet er en drøm*, *Scener fra en henrettelse*, *Der var engang*, *Menneskereden*, *Don Carlos*, *Kærlighedens kværu-lanter*, *Hr. Bengts hustru*, *Renset*, *Fruentimmerskolen*, *Antonius og Cleopatra*, *Arsenik og gamle kniplinger*, *Alle dage, alle nætter*, *Vinden i piletræerne*, *Kasimir og Karoline*, *Ivanhoe*, *Casa-nova*, *Flugt*, *Gargantua*, *Pinocchios aske* og *Peberrods Suppe* og *Fylt Kaalhoved*. Var fra 1980 til 1990 ansat på Aarhus Teater, hvor han medvirkede i en lang række forestillinger, bl.a. *Lykke Per*. Film og tv bl.a. *Sort høst* (1983), *Et rigtigt menneske* (2001), *Charlot og Charlotte* (DR, 1996) og *Taxa* (DR, 1997-98).

Benedikte Hansen

Født 1958. Uddannet fra Statens Teaterskole 1981. Ansat på Det Kongelige Teater fra 1990 og har her bl.a. medvirket i *Sorg klæder Elektra*, *Schumanns nat*, *Købmanden i Venedig*, *Kjartan og Gudrun*, *Richard III*, *Livet er en drøm*, *Engle i Amerika I og II*, *Den 25. Time*, *Tre høje kvinder*, *Rædsel for natten*, *Skybrud*, *Don Carlos*, *Hr. Bengts hustru*, *Egelykke*, *En spurv i tranedans*, *Antonius og Cleopatra*, *Urene hænder*, *Udvidelse af kampzonen*, *Detaljer*, *Kasimir og Karoline*, *Flugt* og *En skærsommernatsdrøm*. Andre opgaver bl.a.: *Verdens ende* på Husets Teater (2003) og *Macbeth* på Gladsaxe Teater (1998). TV: *To som elsker hinanden*, *Nanna og Pernille*, *Gøngehøvdingen* og *Rejseholdet*.

Helle Hertz

Født 1943. Autodidakt. Ansat på Det Kongelige Teater 1974, 1978 samt igen fra 1987 og har bl.a. medvirket i *Døgnvæsener*, *De forkerte*, *Blodbryllup*, *Den indbildte syge*, *Klammeri i Chioz-za*, *Melampe*, *Et vintereventyr*, *Kanin Kanin*, *Måneskin*, *De lystige koner i Windsor*, *Prinsen af Homburg*, *Jesus*, *Fyrtårnet*, *Det' en skam hun er en mæd*, *Astma 5*, *Sparekassen*, *Hr. Bengts hustru*, *En spurv i tranedans*, *Urene hænder*, *Klaras forhold*, *Celestina*, *Onkel Vanja*, *Alle mine sønner*, *Midtvejs 2003*, *Antigone*, *Mefisto* og *Figaros bryllup*. Film og tv bl.a. *Mor er Major* (DR, 1985), *Vinterbørn* (1978), *Slægten* (1978) og *Take It Easy* (1986).